

За результатами аналізу праць з аналізованої проблеми [2, с. 24-26] можна зробити висновки, що перешкодами як збільшення обсягів, так і підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств торгівлі є:

- залежність експортних операцій від системи управління зовнішньоекономічними зв'язками;
- надмірно високі митні тарифи, посилений валютний контроль з боку держави та ряд нетарифних бар'єрів;
- висока конкурентоспроможність вітчизняних товарів, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках;
- надмірне державне регулювання стандартизацій безпеки та якості;
- слабка бюджетна ефективність, яка характеризує реалізацію експорту на зовнішньому ринку;
- низька ефективність і недосконалість методів експортування експорту товарів.

Для усунення цих перешкод і підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств в торгівлі, необхідно [2, с. 26-29]:

- врахувати у зовнішньоекономічних стратегіях результати дослідження проблем підвищення ефективності та розвитку зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств;
- виявити напрями удосконалення методів експортної роботи;
- виявити напрями удосконалення системи управління та планування зовнішньоекономічних зв'язків на рівні підприємства;
- реалізувати організаційно-економічні заходи підвищення конкурентоспроможності товарів на експорт;
- розробити заходи з підвищення ефективності експортної діяльності вітчизняних підприємств торгівлі;
- застосувати сучасні підходи і методи дослідження зовнішньоторговельних ринків.

Подальші наукові дослідження у цій сфері мають стосуватись уточнення методики оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності в торгівлі.

Література

1. Антонюк Л.Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації : монографія / Л.Л. Антонюк. – К. : Вид-во "Лібра-М", 2004. – 273 с.
2. Вівчар О.І. Основні аспекти підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств / О. Вівчар // Галицький економічний вісник. – 2009. – № 2. – 30 с.
3. Волкова І.А. Облік та аналіз експортно-імпортних операцій на прикладі підприємства Західного регіону : монографія / І.А. Волкова, О.Ю. Калініна. – Луцьк : Вид-во ВІЕМ. – 2010. – 237 с.
4. Доусон Л.Р. Комерційна дипломатія: торговельна політика і право : навч. посібн. / Л.Р. Доусон, М.З. Мальський, Р.Я. Москалик, М. Микієвич. – Львів : Вид-во "Астролябія", 2006. – 704 с.
5. Маталка С.М. Управління ефективністю зовнішньоекономічної діяльності підприємств : монографія / С.М. Маталка. – Луганськ : Вид-во "Ноулідж". – 2011. – 210 с.
6. Міхєєва О.Г. Роль міжнародного права у здійсненні митно-тарифного регулювання зовнішньоторговельної діяльності України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / О.Г. Міхєєва. – Ін-т міжнародних відносин. – К. : Вид-во НУ ім. Т. Шевченка, 2003. – 14 с.
7. Мельник Т.М. Міжнародна торгівля товарами в умовах глобальної конкуренції : монографія / Т.М. Мельник. – К. : Вид-во КНТЕУ, 2007. – 396 с.
8. Орловська Ю.В. Управління зовнішньоекономічної діяльності підприємства : навч. посібн. / Ю.В. Орловська. – Дніпропетровськ, 2010. – 304 с.

9. Попов А.А. Торговое право : учебн. пособ. / А.А. Попов. – Харьков : Вид-во "Каравелла", 1999. – 257 с.

10. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua>

Орлик И.О. Проблемы и приоритеты развития внешнеэкономической деятельности предприятий торговли Украины

Высветлены и определены основные преграды повышения эффективности внешнеэкономической деятельности отечественных предприятий, даны предложения на счёт их устранения. Рассмотрены объёмы экспорта и импорта товаров и проанализирована их динамика. Не менее важным является то, что основное внимание уделено управлению внешнеэкономической деятельностью и её проблемам.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, внешняя торговля, объёмы экспорта и импорта, эффективность внешнеэкономической деятельности.

Orlyk I.O. Problems and priorities of foreign economic activity of enterprises Trade of Ukraine

Elucidated and identified the main obstacles to increasing the efficiency of foreign economic activities of domestic enterprises, present a series of proposals to address them. Considered exports and imports, and analyzed their dynamics. Equally important is the fact that the main attention is paid to management of foreign trade and its problems.

Keywords: foreign trade activities, foreign trade, exports and imports, the efficiency of foreign economic activity.

УДК 316.334.56:332.1(477.83-25)

Проф. Є.М. Палига, д-р екон. наук –

Львівська академія друкарства; здобувач Ю.С. Яцишин –

Інститут регіональних досліджень НАН України

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ЛЬВОВА

Розкрито суть таких глобалізаційних викликів економічній системі міста Львова, як метрополізація та формування глобального ринку праці. Запропоновано і застосовано алгоритм осмислення сучасних процесів соціально-економічного розвитку міста та їх оцінки в умовах глобалізаційних викликів. Окреслено напрямки врахування глобалізаційних викликів у обґрунтуванні перспективного соціально-економічного розвитку міста Львова.

Ключові слова: глобалізаційні виклики, місто, соціально-економічний розвиток.

В умовах інтенсивного розвитку глобалізаційних процесів та їх безпрецедентного впливу на економіку країн, регіонів і великих міст вкрай важливе значення має врахування глобалізаційних викликів у соціально-економічному поступу названих територіальних суспільних систем.

Ми запропонували алгоритм осмислення сучасних процесів соціально-економічного розвитку міста та їх оцінки в умовах глобалізаційних викликів. Його суть полягає у здійсненні аналізу таких процесів за схемою: глобалізаційний виклик – реакція міста у вигляді особливостей перебігу конкретного соціально-економічного процесу – наслідки як конкретна ознака соціально-економічного стану міста.

Застосовуючи такий алгоритм, важливо, на нашу думку, з одного боку, структурувати глобалізаційні виклики і виокремити найважливіші ті з них, які впливають на розвиток великого міста України. З іншого боку, доцільно виявити найважливіші місця системних реакцій міста на глобаліза-

ційні виклики у розрізі матеріальних компонентних і територіальних точок і нематеріальних компонентних і просторових локалізацій.

Застосуємо цей алгоритм та проаналізуємо два найважливіші глобалізаційні виклики, які потрібно враховувати у процесі передбачення перспективного розвитку міста Львова:

1. Метрополізація. Метрополізація є глобальним процесом, який неоднозначно впливає на розвиток метрополій в усіх країнах світу. Звичайне спостереження дає змогу зробити висновок про те, що цей вплив є сильнішим у розвинених країнах світу, і відповідно на метрополізацію як на виклик є інтенсивний розвиток метрополій у просторі і часі. Значно слабше він впливає на розвиток метрополій у постсоціалістичних країнах, зокрема в таких, як Україна.

Про метрополізацію як про сукупність процесів, які сприяють підвищенню рангу міста чи міської агломерації у світовій або континентальній системах розселення шляхом збільшення концентрації в них метрополітарних функцій, тобто функцій, що мають міжнародне значення, часто говорять як про своєрідне відображення глобалізаційних процесів [1, с. 169]. При цьому стверджується, що Львів неухильно нарощує свій потенціал метрополітарних функцій і має підстави стати європейською метрополією вищого, порівняно з теперішнім станом, рангу [1, с. 169]. Але такі висновки роблять на основі інтуїтивних передбачень щодо зростання в місті Львові чисельності населення, кількості представництв і підприємств транснаціональних фірм; транснаціональних і фінансових установ; транспортних підприємств і комунікацій тощо [1, с. 169].

Насправді, статистичні дані щодо чисельності населення і кількості підприємств засвідчують протилежне. Так, динаміка чисельності населення міста в останні роки є низхідною (рис. 1). Зазначимо, що така динаміка чисельності населення була характерною не тільки для міста Львова, але й для інших найбільших міст України, крім Києва та Одеси (табл. 1).

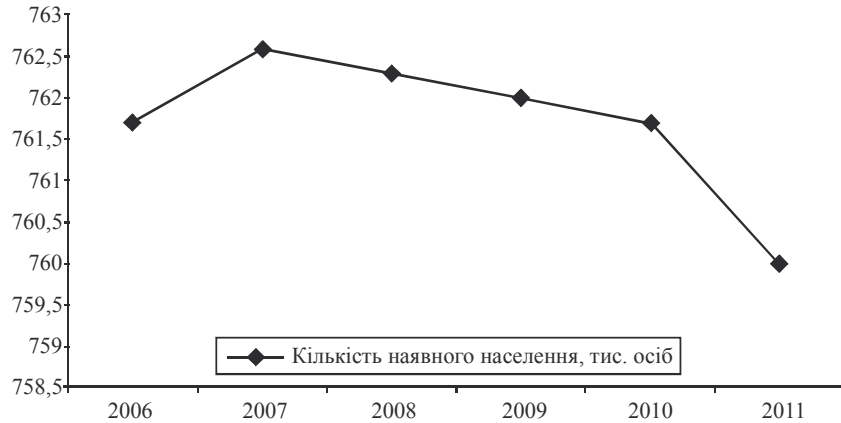

Рис. 1. Динаміка кількості наявного населення у м. Львові впродовж 2006-2011 рр. [4]

Табл. 1. Динаміка кількості наявного населення в найбільших містах України (на 1 січня), тис. осіб [4]

Міста України	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Київ	2693,2	2718,1	2740,2	2765,5	2785,1	2799,2
Харків	1463,2	1461,2	1457,8	1456	1452,3	1446,5
Одеса	1002	1000,6	1005,7	1008,6	1010,3	1009,1
Дніпропетровськ	1049,6	1041,8	1031,8	1019,8	1013,5	1007,2
Донецьк	993,5	988,2	980,9	974,6	968,3	962
Запоріжжя	794,7	790,1	785,1	781,6	780,7	778,6
Львів	761,7	762,6	762,3	762	761,7	760

Це сталося, насамперед, за рахунок еміграції населення з великих міст України. Так, у 2010 р. тільки Києву і Одесі вдалося зберегти позитивний міграційний приріст населення (табл. 2). Міграційний приріст у великих містах України – це не тільки свідчення про деяке скорочення їх метрополітарних функцій, але й своєрідна реакція на ще один глобалізаційний виклик – формування глобального ринку праці, про що йтиметься.

Табл. 2. Динаміка коефіцієнтів міграційного приросту (+/-) населення найбільших міст України, на тис. осіб [4]

Найбільші міста України	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Київ	11,4	9,9	9,1	8,5	5,6	3,8
Харків	4,4	3,4	2,4	2,5	0,4	-0,3
Одеса	0,8	4,1	10	6,5	4,3	2,3
Дніпропетровськ	0,1	-1,8	-3,9	-7,3	-2,9	-2,1
Донецьк	1,3	1,4	-0,4	-0,6	-1,5	-1,0
Запоріжжя	0,7	0,1	-0,1	0,5	0	-0,4
Львів	4,1	2,7	1,6	0,8	-0,1	-1,7

Зменшилася й кількість підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності, причому як загальна їх кількість, так і значення цього показника в розрахунку на 10000 наявного населення (рис. 2).

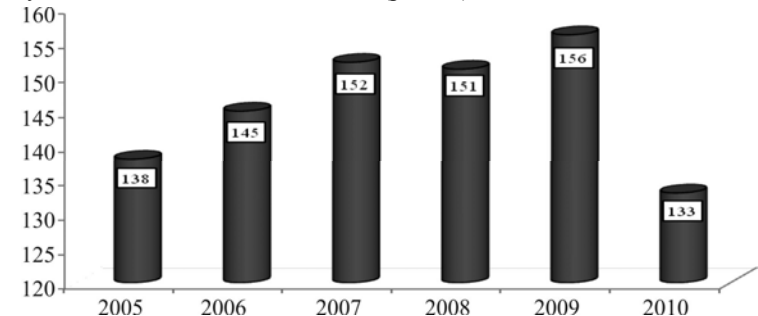

Рис. 2. Динаміка кількості підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності у розрахунку на 10000 наявного населення у м. Львові, одиниць [4]

Подібна ситуація склалася і в усіх інших найбільших містах України. Безумовно, вона є не тільки реакцією на глобалізаційні виклики, але й своєрідною відповіддю на реформування української економіки, зокрема на введення

нового податкового кодексу, що призвело і до скорочення кількості малих підприємств як у Львові (рис. 3), так і в інших найбільших містах України.

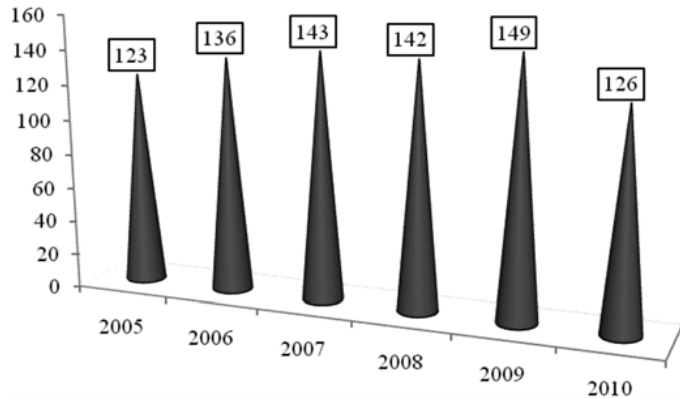

Рис. 3. Динаміка кількості малих підприємств в розрахунку на 10000 наявного населення в м. Львів у 2005-2010 рр., одиниць [4]

Але особливо гострою була реакція вищих навчальних закладів, в яких стрімко скоротилася кількість студентів (рис. 4).

Проте, за наведеними вище кількісними показниками не можна робити однозначних висновків про зменшення потенціалу метрополітарних функцій міста Львова. Такий потенціал справді неухильно збільшується, але насамперед, за рахунок іноземних представництв і підприємств транснаціональних фірм; транснаціональних і фінансових установ; інноваційних комунікаційно-технологічних підприємств тощо.

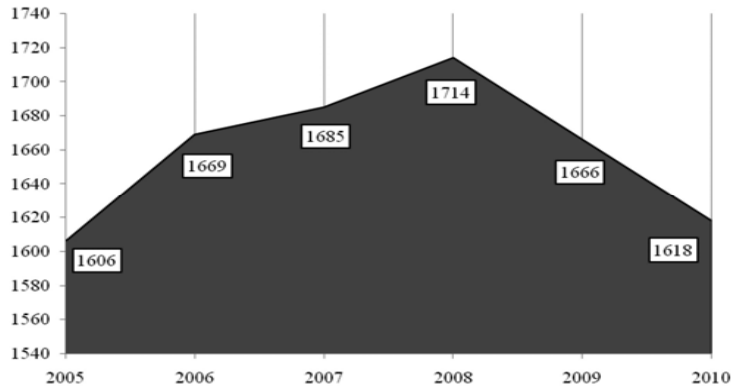

Рис. 4. Динаміка кількості студентів вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації у розрахунку на 10000 населення в м. Львові (на початок навчального року, осіб) [4]

Наголосимо, що на метрополізацію як на глобалізаційний виклик Львів перманентно реагує всією цілісною міською системою та її складовими і проявляється з плином часом у зміні просторових пропорцій "ядро метрополії-метрополія-периферія".

2. Формування глобального ринку праці. Цей глобалізаційний виклик є загрозою для багатьох національних економік країн, що розвиваються, чи перебувають в стадії глибокої трансформації. Адже, на думку багатьох експертів, подальший розвиток глобального ринку праці супроводжуватиметься зростанням дефіциту кваліфікованих кадрів, які високо розвинені країни будуть "вилучати" з економік інших країн. Згідно з дослідженням, яке здійснила компанія "Ернст енд Янг" і результати якого оприлюднила в аналітичній записці "Моніторинг глобальних тенденцій" (Tracking global trends), незабаром сформується основні тенденції, які в довгостроковій перспективі зумовлять "поділ світу на два табори – країни зі зростаючим населенням працездатного віку і держави зі старіючим населенням і ринком робочої сили, який постійно скорочується". При цьому, окремі галузі економіки, які потребують висококваліфікованих фахівців, будуть змушені боротися за кадри [3].

Причому експерти переконують, що боротьба буде не тільки жорсткою, але й набере нових форм, оскільки "сьогодні економіки різних країн світу настільки тісно взаємопов'язані, що представники бізнесу, уряду та учасники галузевих ринків починають взаємодіяти між собою так, як ще кілька років тому важко було навіть уявити" [3]. Оскільки формування глобального ринку праці було істотно порушено світовою фінансово-економічною кризою 2008-2009 рр., то, на думку фахівців, розвинені держави зможуть досягнути до кризового рівня зайнятості лише після 2015 р. [2].

Такий висновок спеціалісти роблять на основі результатів нового дослідження Міжнародної організації праці (МОП), яке базується на основі даних 150 країн світу. Причому цей висновок може виглядати надто оптимістичним на тлі нової тенденції, яка сформувалася останнім часом у сфері зайнятості: понад 4 млн людей, що втратили роботу, перестали її шукати. Це пов'язано з тим, що не тільки безробітні опускають планку вимог до якості життя, але так роблять й ті, хто має роботу, оскільки не відчуває від неї задоволення. При цьому, люди не довіряють державі через зростання в них відчуття несправедливості [2].

На основі цього фахівці МОП пропонують орієнтувати економічну політику на відновлення ринку праці, встановлення відповідності заробітної плати зростанню продуктивності праці, забезпечення соціального захисту вразливих верств населення [2]. Незважаючи на проблеми формування глобального ринку праці, розвинені країни залишаються привабливими для мешканців навіть таких міст, як Львів. Про це опосередковано засвідчує динаміка коефіцієнтів міграційного приросту (+/-) населення м. Львова у 2005-2010 рр. (рис. 5). Отже, на формування глобального ринку праці як на глобалізаційний виклик гостро відреагувала демографічна система міста Львова, зокрема її відтворювальні механізми.

Враховуючи те, що в перспективі сила впливу глобалізаційних викликів лише посилюватиметься, вже сьогодні важливо передбачити їх ймовірні наслідки, насамперед з позиції безпеки населення і економіки Львова та врахувати у прогнозно-плановій документації перспективного розвитку міста.

Серед такої документації передусім треба вказати на стратегію соціально-економічного розвитку міста Львова, на генеральний план міста і т.ін.

ТИПОЛОГІЗАЦІЯ І КЛАСИФІКАЦІЯ БАНКІВСЬКИХ ІНВЕСТИЦІЙ

На основі вітчизняного та зарубіжного досвіду розвитку інвестиційного процесу окреслено основні класифікаційні ознаки поділу інвестицій та їх економічну сутність. Висвітлено нові форми інвестицій, які входять до складу реальних інвестицій – інноваційні інвестиції та інтелектуальні інвестиції. Здійснено аналіз поділу банківських інвестицій за періодом інвестування.

Ключові слова: банківські інвестиції, класифікація банківських інвестицій, критерії банківських інвестицій.

Постановка проблеми. Увага суспільства і держави до проблем формування банківської системи породжена вимогами реальної економіки, усвідомленням того, що організована банківська система здатна зробити значний внесок у позитивний економічний розвиток країни.

Активізація інвестиційного процесу є тією головною складовою економічних вимог, які покликані забезпечити реальні зрушення в економічній структурі суспільства, перехід економіки на якісно вищий рівень індустріального розвитку та інтенсивний тип відтворення, підвищити рівень вітчизняної продукції і її конкурентоспроможність на світовому ринку.

Для банків розвиток інвестиційного бізнесу є об'єктивною потребою. Актуальним для них стає уже не лише пропонування клієнтам набору стандартних операцій, а й надання допомоги для виходу зі скрутного фінансового становища, сприяння розширенню бізнесу тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджуючи проблему типологізації і класифікації банківських інвестицій, розглянуто авторитетну думку відомих вітчизняних та зарубіжних авторів, таких як: І.А. Бланк, А.М. Мороз, А.А. Пересада, М.І. Савлук, М.П. Денисенко, М.Т. Майорова, Б.Л. Луців, О.В. Васюренко, О.Д. Вовчак та інших. Також використовуються концептуальні положення сучасної інвестиційної теорії економістів заходу – Дж.М. Кейнса, Г. Марквітца, У. Шарпа.

Отримані протягом багатьох років результати як теоретичних, так і практичних розробок щодо розкриття сутності інвестицій мають вагомое значення для розвитку теорії інвестицій.

Мета дослідження. Метою роботи є поглиблене дослідження економічної сутності інвестицій, з врахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду розвитку інвестиційного процесу в сучасних умовах та методичні підходи до оцінки інвестиційних ресурсів банку і на цій основі розроблення шляхів оптимізації інвестиційного портфеля банку.

Досягнення поставленої мети зумовило вирішення таких завдань:

- розкрити суть та дати характеристику інвестиційній діяльності банку;
- дослідити основні класифікаційні ознаки поділу інвестицій.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні в економічній літературі трапляються різноманітні за обсягом інформації та ступенем деталізації підходи щодо класифікації інвестицій і інвестиційної діяльності банку. В опрацьованих нами літературних джерелах є навіть суперечності щодо ознак

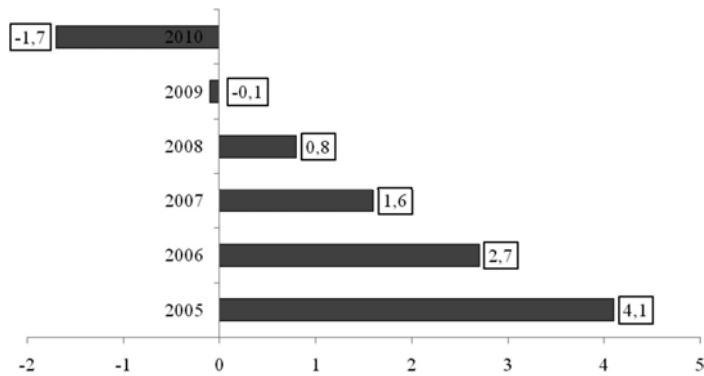

Рис. 5. Динаміка коефіцієнтів міграційного приросту (+/-) населення м. Львова впродовж 2005-2010 рр., на тис. осіб [4]

Підсумовуючи, наголосимо, що в наш час треба активізувати вивчення впливу глобалізаційних викликів на розвиток міста Львова, щоб мати можливість попередити їх ймовірні негативні наслідки. Це дасть змогу уникнути низки деформацій у міській системі та запобігти погіршенню якості життя мешканців Львова.

Література

1. Мазур Т.М. Спадщина індустріальної культури в структурі історичної забудови міста Львова / Т.М. Мазур, С.І. Король // Досвід та перспективи розвитку міст України : зб. наук. праць. – Сер.: Історичні аспекти архітектурної теорії і практики. – К.: Вид-во Ін-ту "ДІПРО-МІСТО". – 2006. – Вип. 11. – С. 129-143.
2. МОП: Світовий ринок праці може відновитися тільки до 2015 року. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.novynar.com.ua/business/135411>.
3. Світовий ринок праці на порозі глобального дефіциту. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.kadrovik.ua/content/sv-tovii-rinok-prats-na-poroz-globalnogo-def-tsit>.
4. Статистичний щорічник міста Львова за 2010 рік. – Львів: Головне управління статистики у Львівській області, 2011. – 246 с.

Paluga E.M., Yatsishin Yu.S. Влияние глобализационных вызовов на социально-экономическое развитие города Львова

Раскрыта суть таких глобализационных вызовов экономической системе города Львова, как метрополитизация и формирование глобального рынка труда. Предложен и применен алгоритм осмысления современных процессов социально-экономического развития города и их оценки в условиях глобализационных вызовов. Очерчены направления учета вызовов глобализаций в обосновании перспективного социально-экономического развития города Львова.

Ключевые слова: глобализационные вызовы, город, социально-экономическое развитие.

Paluga E.M., Yatsishin Yu.S. Influence of globalization calls on socio-economic development of Lviv

Exposed essence of such calls of globalization to the economic system of city of Lviv as metropolization and forming of global labour-market. The algorithm of comprehension of modern processes of socio-economic development of city and their estimation is offered and applied in the conditions of calls of globalization. Directions of account of calls of globalization are outlined in the ground of perspective socio-economic development of Lviv.

Keywords: calls of globalization, city, socio-economic development.